

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET MILIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 38766/15)

PRESUDA

STRASBOURG

25. siječnja 2018.

KONAČNA

25. travnja 2018.

U predmetu Milić i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Linos-Alexandre Sicilianos, *Predsjednik*,

Kristina Pardalos,

Krzysztof Wojtyczek,

Ksenija Turković,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Koskelo,

Jovan Ilievski, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost od dana 6. lipnja 2017. i 19. prosinca 2017.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na zadnji navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 38766/15) protiv Republike Hrvatske koji su hrvatski državljani gđa Milica Milić, gđa Vera Šumanović, gđa Nada Jurašin i g. Zoran Milić („podnositelji zahtjeva“) dana 29. srpnja 2015. podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“).

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva posebno tvrde da proceduralne obveze tužene Vlade na temelju članka 2. Konvencije nisu ispunjene.

4. Dana 14. siječnja 2016. prigovori koji se odnose na procesni aspekt članka 2. i 14. Konvencije komunicirani su Vladi, a ostatak zahtjeva je proglašen nedopuštenim u skladu s člankom 54. stavkom 3. Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Pojedini podnositelja zahtjeva navedene su u prilogu ovoj presudi.

A. Pozadina predmeta

6. Tijekom 1991. i 1992. godine srpske paravojne snage preuzele su kontrolu nad otprilike trećinom teritorija Hrvatske i proglasile Srpsku autonomnu oblast Krajinu („Krajina“). Početkom kolovoza 1995. godine hrvatske su vlasti najavile da namjeravaju provesti vojnu akciju s ciljem vraćanja kontrole nad Krajinom. Operacija nazvana „Oluja“ odvijala se od 4. do 7. kolovoza 1995. godine. Prije vojne akcije velika većina stanovništva Krajine napustila je Hrvatsku. Većina je otišla u Bosnu i Hercegovinu, no neki su također otišli u Srbiju. Neki su se vratili u Hrvatsku nakon završetka rata. Procjenjuje se da je između 100 000 i 150 000 ljudi napustilo Krajinu u tom razdoblju.

7. Dana 5. studenoga 1997. godine Hrvatska je ratificirala Konvenciju.

B. Ubojstvo srodnika podnositelja zahtjeva i istraga koja je uslijedila

8. Podnositelji i P.M. (rođen 1942. godine), suprug jedne od podnositeljica i otac drugo dvoje podnositelja, živjeli su u Razbojištu u blizini većeg sela Krupa na teritoriju Krajine. Tijekom noći s 4. na 5. kolovoza 1995. godine cijela obitelj osim P.M. napustila je Hrvatsku. P.M. je ubijen tijekom operacije „Oluja“ 5. kolovoza 1995. godine.

Prema tvrdnjama podnositelja P.M. je ubijen u dvorištu svoje kuće u Razbojištu iako je bio nenaoružani civil.

Prema tvrdnjama Vlade, P.M. je bio naoružan, te je ubijen u oružanom sukobu s pripadnicima Hrvatske vojske na širem području Krupe. Selo Razbojište, Krupa i Žegar te zaseok Milići smješteni su jedno uz drugo.

9. Dana 11. listopada 1995. godina policija je pronašla posmrtno ostatke neidentificirane osobe u Razbojištu, a ista je pokopana na groblju Gračac pod brojem 434.

10. U lipnju 2002. godine na groblju Gračac izvršena je ekshumacija. Postupak je proveden pod pokroviteljstvom Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Županijskog državnog odvjetništva u Zadru. Tijelo br. 434 također je iskopano te je uz njega pronađena osobna iskaznica na ime P.M. Na zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku izvršen je pregled posmrtnih ostataka i dana 15. listopada 2002. izrađeno je obdukcijско izvješće u kojem je utvrđeno da su tri rane od granatiranja uzrok smrti. Dana 24. studenoga 2003. godine treće podnositeljica je potvrdila identitet njezina oca P.M. tijekom identifikacije posmrtnih ostataka.

11. Policija je pokrenula istragu o okolnostima smrti P.M.-a nakon što su podnositelji 5. rujna 2005. godine Državnom odvjetništvu podnijeli zahtjev za naknadu štete u vezi s ubojstvom P.M.-a (vidi stavak 20. u nastavku).

12. Dana 21. listopada 2005. godine policija je intervjuirala Ž.M.-a koji je rekao da se pridružio seoskim stražama tijekom rata. Ž.M. nije znao tko je ubio P.M.-a.

13. Dana 11. kolovoza 2015. godine zadarska je policija zaprimila anonimno pismo u kojem se navodi da su 10. kolovoza 1995. godine dvojica muškaraca V.G. i M.B. pobili dvanaest starijih osoba u selu Žegar u „Milića pećini“ u blizini Krupe.

14. Dana 25. kolovoza 2015. policija je obavila razgovore s mještanima sela Žegar O.M. i S.M.

O.M. je rekao da nikada nije čuo da je netko ubijen u „Milića pećini“ iako je čitav život živio na tom području. Također je izjavio da je pet osoba, uključujući P.M.-a, iz zaseoka Milići (dio sela Žegar) ubijeno tijekom operacije „Oluja“. Svi oni su bili pripadnici paramilitarnih snaga i naoružani. Čuo je da su svi izginuli u stjenovitim dijelovima sela, no nije znao niti uzrok, niti način njihove smrti.

S.M. nije imao nikakve informacije o mogućim počiniteljima navodnog zločina.

15. Dana 26. kolovoza 2015. godine zadarska je policija obavijestila Županijsko državno odvjetništvo u Zadru da je u zaseoku Milići ubijeno pet osoba tijekom operacije „Oluja“, od kojih je jedan bio P.M. koji je preminuo 5. kolovoza 1995. godine.

16. Dana 14. rujna 2015. godine policija je obavila razgovor s V.G.-om, zapovjednikom u Hrvatskoj vojsci tijekom operacije „Oluja“ koji je zapovijedao trećom satnijom zadarske 72. bojne Vojne policije koji je izjavio da nikada nije bio u selu Žegar, te da nikada nije čuo da je tamo netko ubijen. On se za vrijeme operacije „Oluja“ nalazio u Benkovcu (gradu otprilike 40 kilometara od sela Žegar). Također je rekao da može sa sigurnošću tvrditi da nitko od članove njegove jedinice nije počinio nikakav zločin jer bi u suprotnom on znao za to.

17. Dana 16. rujna 2015. godine policija je obavila razgovor s M.B.-om, hrvatskim vojnikom i pripadnikom 72. bojne Vojne policije tijekom operacija „Oluja“. Također je izjavio da nikada nije bio u selu Žegar te da nikada nije čuo da je tamo netko ubijen. On se za vrijeme vojne operacije nalazio u blizini Obrovca (gradu otprilike 20 kilometara od sela Žegar).

18. Dana 1. listopada 2015. godina Županijsko državno odvjetništvo u Zadru zatvorilo je istragu.

19. Dana 22. siječnja 2016. godine Županijsko državno odvjetništvo u Zadru obavijestilo je Županijsko državno odvjetništvo u Splitu da nije uspjelo potvrditi navode iz anonimnog pisma od 11. kolovoza 2015. godina jer nisu postojale naznake da je 12 starijih osoba ubijeno u „Milića pećini“. Međutim, pet članova srpskih paravojnih snaga ubijeno je tijekom operacije

„Oluja“, uključujući P.M.-a. Izvidi su stoga obustavljeni jer su se informacije iz anonimnog pisma pokazale nepouzdanima.

C. Parnični postupak kojeg su pokrenuli podnositelji

20. Dana 5. rujna 2005. godine podnositelji su Državnom odvjetništvu podnijeli zahtjev za naknadu štete u vezi s ubojstvom P.M.-a. Zahtjev je odbijen.

Dana 12. travnja 2006. godine podnositelji su Općinskom sudu u Zagrebu podnijeli tužbu protiv države u kojoj traže naknadu u vezi sa smrću P.M.-a.

Zahtjev je odbijen 30. ožujka 2010. godine na temelju činjenice da nije utvrđeno kako je P.M. ubijen, te da podnositelji nisu dokazali da njegovo ubojstvo bilo teroristički čin za koji država snosi odgovornost. Također nije utvrđeno da su ga ubili članovi Hrvatske vojske ili policije u područjima u kojima nije bilo operacija povezanih s ratom. Također, za potraživanje je nastupila zastara. Tijekom postupka pribavljeni su podaci iz arhiva Ministarstva obrane koji pokazuju da je Hrvatska vojska ušla na predmetno područje 6. kolovoza 1995. godine, a P.M. je ubijen 5. kolovoza 1995. godine. Prvostupanjski je sud također prihvatio izjavu svjedoka O.M. koji je rekao da je selo Žegar granatirano 5. kolovoza 1995. godine.

Županijski sud u Zagrebu potvrdio je prvostupanjsku presudu 21. rujna 2010.

Dana 10. lipnja 2014. godine Vrhovni je sud potvrdio presude nižih sudova da je za potraživanje podnositelja nastupila zastara.

21. Ustavna tužba podnositelja odbačena je 25. veljače 2015. godine.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

22. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da vlasti nisu poduzele odgovarajuće i primjerene korake kako bi istražile smrt P.M.-a i ubojice privede pravdi. Također su tvrdili da je P.M. ubijen zbog svog srpskog podrijetla te da nacionalne vlasti nisu istražile taj čimbenik. Pozvale su se na članke 2. i 14. Konvencije. Sud, kao stručnjak za pravnu karakterizaciju postupka, razmotrit će ovaj prigovor samo na temelju članka 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. ...“

A. Dopuštenost

1. Tvrđnje stranaka

23. Vlada je tvrdila da su podnositelji podnijeli svoj zahtjev sudu dvadeset godina nakon smrti njihova srodnika. U razdoblju između 2005. i 2015. godine predmetna istraga nije bila aktivna te podnositelji nisu pokazali odgovarajući interes za tijek istrage već su umjesto toga ostali pasivni. Zahtjev su podnijeli nakon završetka parničnog postupka za naknadu štete pred nacionalnim sudovima. Međutim, taj postupak nije relevantan za obvezu države na temelju procesnog aspekta članka 2. Konvencije u okolnostima ovog predmeta. Stoga je zahtjev podnesen van šestomjesečnog roka.

24. Podnositelji su osporili tu tvrdnju i tvrdili da je odluka Ustavnog suda od 25. veljače 2015. godine donesena u kontekstu parničnog postupka za naknadu štete, ona konačna odluka koja je relevantna za izračun šestomjesečnog roka.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

25. U pravilu, šestomjesečni rok teče od datuma konačne odluke u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava. Međutim, kada je odmah jasno da podnositelj nema na raspolaganju nijedno djelotvorno pravno sredstvo, šestomjesečni rok teče od datuma radnje ili mjere kojima se prigovara, ili od datuma saznanja za tu radnju ili njezine posljedice, ili štetu nanесenu podnositelju (vidi *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], br. 10865/09, 45886/07 i 32431/08, stavak 259., ECHR 2014 (izvadci), s dodatnim referencama).

26. U slučaju kontinuirane situacije, rok počinje ponovno teći svaki dan, te šestomjesečni rok u pravilu uistinu počinje teći tek kad ta situacija završi (ibid., stavak 261.). Međutim, kada je vrijeme esencijalno za rješavanje pitanja u predmetu, podnositelj je dužan osigurati da se njegovi zahtjevi podnesu Sudu uz potrebnu žurnost kako bi se mogli riješiti primjereno i pravično (ibid., stavak 262.). To osobito vrijedi za prigovore koji se odnose na bilo koju obvezu na temelju Konvencije da se istraže određeni događaji. Budući da tijekom vremena dovodi do propadanja dokaza, protek vremena utječe ne samo na sposobnost države da ispuni svoju obvezu provođenja istrage nego i na svrsishodnost i učinkovitost ispitivanja predmeta koje provodi Sud. Podnositelj zahtjeva mora djelovati čim postane jasno da se neće provesti nikakva učinkovita istraga, drugim riječima čim postane razvidno da tužena država neće ispuniti svoju obvezu na temelju Konvencije (ibid., stavak 261.).

27. Sud je već zauzeo stajalište da, u predmetima koji su se odnosili na obvezu istrage na temelju članka 2 Konvencije u kojima je došlo do

smrtnog slučaja, da se od srodnika podnositelja očekuje da poduzmu korake kako bi bili informirani o napredovanju istrage ili nepostojanju iste te da svoje zahtjeve podnesu dovoljno brzo nakon što postanu, ili su trebali postati svjesni, nepostojanja bilo kakvog obeštećenja, uključujući učinkovitu kaznenu istragu (vidi *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], br. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 i 16073/90, stavak 158., ECHR 2009., s dodatnim referencama). Posebice, u pogledu predmeta nezakonite i nasilne smrti, Sud je naveo da podnositelj takav predmet treba podnijeti Sudu u roku od nekoliko mjeseci ili, ovisno o okolnostima, najviše nekoliko godina nakon događaja u pitanju (ibid., stavak 162.). Ukoliko postoji neka vrsta istrage, makar ispunjena problemima, Sud prihvaća da podnositelji mogu opravdano čekati razvoj događaja koji može potencijalno riješiti ključna činjenična ili pravna pitanja (ibid., stavak 166.). U interesu je ne samo podnositelja već i učinkovitosti konvencijskog sustava da domaće vlasti, koje su u najboljem položaju da to učine, djeluju kako bi ispravile sve navodne povrede Konvencije.

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

28. U brojnim predmetima koji se odnose na istrage u tijeku o smrti srodnika podnositelja, Sud je ispitao razdoblje od kojeg su podnositelji mogli ili trebali početi sumnjati u učinkovitost pravnog lijeka (vidi *Şükran Aydın i drugi protiv Turske* (odluka), br. 46231/99, 26 svibnja 2005.; *Bulut i Yavuz*, citirano gore; *Bayram i Yıldırım*, citirano gore; *Kınış protiv Turske* (odluka), br. 13635/04, 28. lipnja 2005.; *Elsanova protiv Rusije* (odluka), br. 57952/00, 15. studenoga 2005.; *Frandeş protiv Rumunjske* (odluka), br. 35802/05, 17. svibnja 2011.; *Finozhenok protiv Rusije* (odluka), br. 3025/06, 31 svibnja 2011.; *Attalah protiv Francuske* (odluka), br. 51987/07, 30. kolovoza 2011.; *Deari i drugi protiv Republike Makedonije* (odluka), br. 54415/09, 6. ožujka 2012.; *Gusar protiv Moldavije i Rumunjske* (odluka), br. 37204/02, 30. travnja 2013.; *Bogdanović protiv Hrvatske* (odluka), br. 722541/11, 18. ožujka 2014.; *Orić protiv Hrvatske*, br. 50203/12, 13. svibnja 2014.; *Gojević-Zrnić i Mančić protiv Hrvatske* (odluka), br. 5676/13, 17. ožujka 2015.; *Radičanin i drugih protiv Hrvatske* (odluka), br. 75504/12; te *Grubić protiv Hrvatske* (odluka), br. 56094/12, 9. lipnja 2015.).

29. Sud primjećuje da su podnositelji svoj zahtjev Sudu podnijeli po završetku parničnog postupka protiv države u kojem su tražili naknadu štete u vezi sa smrću P.M.-a. Podnositelji su tvrdili da su P.M.-a ubili pripadnici Hrvatske vojske. U ovim okolnostima država je imala obvezu pokrenuti i provesti istragu koja ispunjava procesne pretpostavke članka 2. Parnični postupak u temelju inicijative srodnika žrtve ne bi ispunio obvezu države po tom pitanju (vidi, među ostalim, *Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 46477/99, stavak 74., ECHR 2002-II). Sud je u više navrata presudio da se postupovna obveza države iz članka 2. Konvencije,

provedbom temeljite, službene, učinkovite i brze istrage u slučajevima kada su osobe ubijene korištenjem sile, ne može zamijeniti isplatom naknade štete. Sud potvrđuje da tužba radi naknade štete, bilo u cilju ostvarivanja zadovoljštine zbog smrti ili zbog povrede službene dužnosti u tijeku istrage, bez zaključaka kaznene istrage, ne daje mogućnost utvrđivanja identiteta počinitelja, a još manje utvrđivanja njihove odgovornosti (vidi *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, stavak 64., 12. lipnja 2014.). Kao što je Sud u više navrata utvrdio, s obzirom da takav postupak nije relevantan za postupovnu obvezu države na temelju članka 2. Konvencije, on ne može utjecati na tijek šestomjesečnog roka u ovom predmetu (usporedi *Narin protiv Turske*, br. 18907/02, stavak 48., 15. prosinca 2009.; *Bogdanović protiv Hrvatske* (odluka), br. 72254/11, stavak 38., 18. ožujka 2014.; *Orić protiv Hrvatske* (odluka), br. 50203/12, stavak 33., 13. svibnja 2014.; *Ivančić i Dželalija protiv Hrvatske* (odluka), br. 62916/13, stavak 33., 15. ožujka 2016.; i *Treskavica protiv Hrvatske*, br. 32036/13, stavak 45., 12. siječnja 2016.).

30. Iz toga slijedi da je mjerodavno domaće pravno sredstvo za prigovor podnositelja, koji bi potencijalno moglo ponuditi odgovarajuće obeštećenje, kaznena istraga (usporedi predmet *Narin*, citirano gore, stavak 49., i *Bogdanović*, citirano gore, stavak 39.).

31. Nadalje se ističe da su P.M.-ovi posmrtni ostaci identificirani 2003. godine. Istraga policije pokrenuta je 2005. godine (vidi stavak 11. gore). Podnositelji su svoj zahtjev Sudu podnijeli 29. srpnja 2015. godine, otprilike 20 godina nakon njegove smrti. Istraga je i dalje formalno bila u tijeku kada je zahtjev podnesen (usporedi s predmetom *Utsmiyeva i drugi protiv Rusije* (odluka), br. 31179/11, stavak 34., 26. kolovoza 2014. i *Kukavica protiv Hrvatske* (odluka), br. 79768/12, stavak 27., 2. lipnja 2015.).

32. Istraga je bila u zastoju između studenoga 2005. godine i 11. kolovoza 2015. godine (vidi stavke 12. i 13. gore). Stoga se postavlja pitanje jesu li podnositelji trebali u tom razdoblju zaključiti da neučinkovitost istrage zahtijeva od njih da podnesu zahtjev Sudu.

(i) Razdoblje prije 11. kolovoza 2015. godine

33. Gore spomenuto razdoblje neaktivnosti u istrazi trajalo je otprilike devet godina i devet mjeseci. Sud smatra da se svaki izostanak svijesti podnositelja da je istraga postala neučinkovita, unatoč tako značajnom zastoju u postupku, može pripisati njihovom vlastitom nemaru (vidi, na primjer, *Findik i Omer protiv Turske* (odluke), br. 33898/11 i 35798/11, stavak 15.).

34. Ovaj se predmet odnosi na nasilnu smrt. Pri primjeni šestomjesečnog roka za podnošenje zahtjeva u takvim situacijama, sljedeća razdoblja između zadnjeg relevantnog procesnog koraka nacionalnih vlasti i podnošenja zahtjeva Sudu, su se smatrala predugima: u gore citiranim predmetima *Radičanin i Grubić* razdoblje je trajalo dulje od devet godina; u predmetu *Aydin i drugi* razdoblje je trajalo otprilike sedam godina; u

predmetu *Bulut i Yavuz* trajalo je otprilike šest godina, dok je u drugim slučajevima trajalo između tri godine i šest mjeseci te jedne godine i osam mjeseci (u predmetu *Gojević-Zrnić i Mančić* te *Yildirim* razdoblje je trajalo tri godine i šest mjeseci; u predmetu *Finozhenok* trajalo je tri godine; u predmetu *Deari i drugi* trajalo je dvije godine i šest mjeseci; u predmetu *Elsanova* razdoblje je trajalo dvije godine; a u predmetu *Gusar* trajalo je jednu godinu i osam mjeseci).

35. Sud primjećuje da se od podnositelja, kao supruge i djece žrtve povrede koju navode, moglo očekivati da će primijeniti dužnu pažnju i poduzeti sve potrebne mjere kako bi se informirali o tijeku istrage o ubojstvu njihova supruga/oca. Izostanak aktivnosti u istrazi tako ozbiljnog zločina toliko dugo vremena trebao ih je potaknuti na odgovarajuće zaključke (vidi, na primjer, *Açış protiv Turske*, br. 7050/05, stavak 42., 1. veljače 2011.).

36. S obzirom na gore navedeno, Sud smatra da podnositelji nisu uvjerljivo dokazali da je dolazilo do neke vrste napretka koji bi opravdao njihovu neaktivnost dužu od devet godina. Zastoj istrage dogodio se u studenome 2005. godine, značajno prije podnošenja zahtjeva Sudu 29. srpnja 2015. godine (usporedi s predmetom *Finozhenok*, citirano gore). Sud smatra da su podnositelji, nakon zastoja u istrazi, trebali zaključiti da je istraga neučinkovita značajno prije nego što su podnijeli zahtjev, a svakako više od šest mjeseci prije tog vremena.

37. S obzirom na gore navedeno, Sud smatra da se dio ovog zahtjeva koji se odnosi na istragu prije 11. kolovoza 2015. godine mora odbaciti zbog neispunjavanja šestomjesečnog roka propisanog člankom 35. stavkom 1. Konvencije (usporedi predmet *Opačić i Godić protiv Hrvatske* (odluka), br. 38882/13, stavak 30., 26. siječnja 2016.).

(ii) Razdoblje nakon 11. kolovoza 2015. godine

38. Što se tiče mjera koje su poduzete nakon 11. kolovoza 2015., Sud ponavlja da ukoliko informacije koje navodno na novi način prikazuju okolnosti smrti, dođu u javnu domenu, može doći do obveze provedbe nove istrage o smrti (vidi *Hackett protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), br. 34698/04, 10. svibnja 2005.; *Brecknell protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 32457/04, stavci 66. - 67., 27. studenoga 2007.; *Williams protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), br. 32567/06, 17. veljače 2009.; *Gasyak i drugi protiv Turske*, br. 27872/03, stavak 60., 13. listopada 2009.; te *Harrison i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), br. 44301/13, stavak 51., 25. ožujka 2014.). Ne može bilo koji navod ili tvrdnja može izazvati novu obvezu provedbe istrage na temelju članka 2. Konvencije. Bez obzira na to, s obzirom na temeljnu važnost ove odredbe, državne vlasti moraju biti osjetljive na sve informacije ili materijal koji potencijalno može ili izazvati sumnju u zaključke ranije istrage ili omogućiti nastavak prethodne istrage u kojoj nije bilo moguće izvesti zaključke (vidi *Brecknell*, citirano gore,

stavak 70.). Što se tiče ovog predmeta, Sud ističe da je u kolovozu 2015. godine policija primila anonimno pismo u kojem se navode imena potencijalnih počinitelja. To se svakako može smatrati važnim novim dokazom. Nadalje, Sud ističe da je u kolovozu i rujnu 2015. godine zadarska policija provela razgovor s potencijalnim svjedocima i sastavila izvještaje o provedenim radnjama (vidi stavke 16. i 17. gore).

39. U tim okolnostima prigovor na temelju procesnog aspekta članka 2. Konvencije koji se odnosi na razdoblje nakon kolovoza 2015. podnesen je unutar šestomjesečnog roka.

(c) Zaključak u pogledu dopuštenosti

40. Sud ističe da prigovor na neučinkovitost istrage u razdoblju nakon 11. kolovoza 2015. nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Nadalje, primjećuje da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Podnesci stranaka

41. Podnositelji su tvrdili da je istraga o smrti njihova supruga i oca dosad imala malo rezultata. Niti jedan počinitelj nije identificiran. Vlasti nisu imale stvarnu želju provesti temeljitu istragu koja bi dovela do rezultata.

42. Vlada je tvrdila da su mjerodavne domaće vlasti provele sve razumne mjere koje su bile dostupne s obzirom na okolnosti predmeta. Hrvatske vlasti bile su suočene s velikim brojem smrtnih slučajeva nakon operacije „Oluja“ i civila i pripadnika oružanih snaga. Vlasti su morale pokopati ukupno 903 tijela. Nije bilo moguće odmah pokrenuti istrage o smrti svih pokojnika i odrediti tko je preminuo tijekom borbenih operacija, a čija je smrt bila rezultat kaznenih djela. Vlada je također navela da nije bilo moguće istovremeno provesti obdukcije na svim tijelima radi utvrđivanja uzroka smrti za svaku osobu.

43. Što se tiče ubojstva P.M. policija je slijedila sve tragove i provela razgovore s potencijalnim svjedocima. Međutim, nije uspjela pronaći pouzdane informacije o potencijalnim počiniteljima ubojstva, te je li P.M. ubijen u borbi ili je njegovo ubojstvo ratni zločin.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

44. Sud ponavlja da se članak 2. smatra jednom od temeljnih odredaba od najveće važnosti u Konvenciji. U sebi sadrži jednu od osnovnih vrijednosti demokratskih društava koji čine Vijeće Europe. Cilj i svrha

Konvencije kao instrumenta zaštite ljudskih prava pojedinaca traže da se članak 2. tumači i primjenjuje na način da njegova jamstva budu praktična i učinkovita (vidi *Jelić*, citirano gore, stavak 72. s daljnjim referencama na, između mnogih drugih izvora, predmet *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, stavak 109., ESLJP 2002-IV).

45. Obveza zaštite prava na život na temelju članka 2. Konvencije, u vezi s općom dužnošću države na temelju članka 1. Konvencije da osigura „svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom, prava i slobode određene u Konvenciji“, također implicitno zahtijeva da treba postojati neki oblik učinkovite službene istrage kad su pojedinci ubijeni upotrebom sile (vidi *Armani Da Silva protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 5878/08, stavak 230., 30. ožujka 2016.).

46. Država stoga mora svim sredstvima koja su joj na raspolaganju osigurati odgovarajuću reakciju – pravosudnu ili neku drugu – kako bi se zakonodavni i upravni okvir postavljen u svrhu zaštite prava na život pravilno proveo i kako bi se sve povrede tog prava suzbile i kaznile (ibid., stavak 230.).

47. Kako bi bila „učinkovita“ na način na koji se to tumači u kontekstu članka 2. Konvencije, istraga prvo mora biti primjerena. To znači da mora imati mogućnost dovesti do utvrđivanja činjenica, utvrđenja je li upotrijebljena sila bila opravdana ili ne u predmetnim okolnostima te do utvrđivanja i, po potrebi, kažnjavanja odgovornih osoba. To nije obveza u pogledu rezultata, već obveza u obliku sredstava. Vlasti moraju poduzeti sve razumne korake koje mogu kako bi osigurale dokaze vezane uz incident uključujući, *inter alia*, iskaze svjedoka, forenzičke dokaze i kada je to primjereno, obdukciju koja rezultira potpunim i točnim zapisom o ozljedama te objektivnom analizom kliničkih nalaza, uključujući uzrok smrti. Štoviše, kada je došlo do upotrebe sile od strane predstavnika države, istraga također mora biti učinkovita u smislu da ima mogućnost dovesti do utvrđivanja je li upotrijebljena sila bila opravdana ili ne u predmetnim okolnostima. Svaki nedostatak u istrazi koji umanjuje mogućnost da se utvrdi uzrok smrti ili odgovorna osoba, dovodi do opasnosti da povrijedi taj standard (ibid., stavak 233.).

48. Konkretno, zaključci u istrazi moraju se temeljiti na temeljitoj, objektivnoj i nepristranoj analizi svih relevantnih elemenata. Ako se ne slijedi očiti tijek istrage, značajno se umanjuje mogućnost da se u istrazi utvrde okolnosti predmeta i identitet odgovornih osoba. Ipak, priroda i stupanj ispitivanja koji zadovoljavaju minimalni prag za učinkovitost istrage ovise o okolnostima određenog predmeta. Priroda i stupanj ispitivanja moraju se procijeniti na temelju svih relevantnih činjenica s obzirom na praktične realnosti istražnog rada. Kada je sumnjiva smrt izazvana djelovanjem predstavnika države, mjerodavna domaća tijela vlasti moraju provesti naročito strogo ispitivanje situacije u istrazi koja slijedi (ibid., stavak 234.).

49. Također mora postojati implicitni zahtjev ažurnosti i razumne brzine postupanja u ovom kontekstu (vidi *Jelić*, citirano gore, stavak 76., predmet *Yaşa protiv Turske*, 2. rujna 1998., stavci 102. - 104., Izvješća 1998-VI, i predmet *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, stavci 106. - 07., ESLJP 2000-III). Mora se prihvatiti da mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprječavaju napredak u istrazi u određenoj situaciji (vidi *Armani Da Silva*, citirano gore, stavak 237.). Međutim, kada su se događaji odvijali davno u prošlosti, razina hitnosti možda se smanjila zbog proteka vremena; hitnost potrebnih istražnih koraka koja se javlja odmah nakon incidenta vjerojatno neće biti prisutna (vidi *Brecknell protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 32457/04, stavci 79.-81., 27. studenoga 2007). Standard za ubrzavanja u takvim starim slučajevima uvelike se razlikuje od standarda koji se može primijeniti u incidentima koji su se nedavno dogodili i kod kojih je brzina ključna kako bi se očuvali ključni dokazi na mjestu zločina, te ispitali svjedoci dok im je sjećanje svježije i detaljno (vidi *Emin i drugi protiv Cipra*, br. 59623/08 et al. (odluka), 3. travnja 2012.; i *Gürtekin i drugi protiv Cipra*, br. 60441/13, 68206/13 i 68667/13, stavak 21., 11. ožujka 2014.; vidi i *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, stavak 70., 15. veljače 2011., koji se odnose na složene situacije nakon sukoba).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

50. Sud će ocijeniti samo učinkovitost koraka poduzetih nakon 11. kolovoza 2015. godine (vidi stavke 37., 39. i 40. gore). Nakon što je primila anonimno pismo u kojem se navode imena potencijalnih počinitelja, policija je nastavila istragu. Međutim, s obzirom da je prošlo dvadeset godina od počinjena djela, vjerojatnost utvrđivanja istine značajno se smanjila. U ovom trenutku Sud ponavlja da je opisao opseg gore spomenute obveze provedbe učinkovite istrage kao obveze upotrijebljenih sredstva, a ne postignutih rezultata (vidi, na primjer, *Shanaghan*, citirano gore, stavak 90., i presude citirane u tom predmetu).

51. Što se tiče primjerenosti koraka koje su poduzele hrvatske vlasti u vezi sa smrću PM-a, podnesci podnositelja u kojima se navodi da je došlo do značajnih propusta, nisu uvjerali Sud. Činjenice predmeta pokazuju da su svi svjedoci kojima se moglo ući u trag, ispitan, te da su dostupni dokazi prikupljeni i pregledani. Sud ističe da je policija slijedila svaki trag (usporedi s predmetom *Charalambous i drugi protiv Turske* (odluka), br. 46744/07, stavak 65., 3. travnja 2012.).

52. U tom smislu Sud ističe da su informacije koje je policija zaprimila 2015. godine o potencijalnim počiniteljima bile anonimne, što je neizbježno smanjilo vjerojatnost da će se moći provjeriti. Policija je provjerila informacije iz pisma, no to nije dovelo do konkretnih rezultata. Konkretno, policija je provela razgovor s dva svjedoka, O.M. i S.M., koji nisu imali informacije o potencijalnim počiniteljima. Ostale osobe koje se spominju u pismu kao navodni počinitelji naveli su da njihove borbene jedinice nisu

bile u selu Žegar tijekom operacije „Oluja“ već negdje drugdje (vidi stavke 16. i 17. gore). Istražne su vlasti također utvrdile da je zapravo ubijeno pet članova srpskih paravojskih snaga, a ne dvanaest starijih pojedinaca, kako se navodi u pismu. Vlasti su smatrale da su informacije navedene u pismu bile nepouzdana te su, s obzirom da nije bilo daljnjih tragova, zaključile istragu.

53. Nadalje, dokumenti iz arhiva Ministarstva obrane pokazali su da su jedinice Hrvatske vojske ušle na predmetno područje 6. kolovoza 1995. godine, a P.M. je ubijen 5. kolovoza 1995. godine (vidi stavke 8. i 20. gore).

54. Podnositelji nisu ukazali na neke druge konkretne smjerove istrage koje je policija mogla slijediti. Činjenica da se u istrazi nije uspio utvrditi identitet ubojica P.M.-a, nužno ne znači da istraga nije bila učinkovita. U ovim okolnostima Sud ne može smatrati odgovornom vlast za zanemarivanje, očigledno loše namjere ili izostanak volje (usporedi s predmetom *Gürtekin*, citirano gore, stavak 27.).

55. Zaključno, Sud utvrđuje da su nacionalne vlasti ispunile svoju proceduralnu obvezu na temelju članka 2. Konvencije. Iz toga slijedi da nije došlo do povrede te odredbe.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *utvrđuje*, većinom, da su prigovori na neučinkovitost istrage o ubojstvu P.M.-a u razdoblju nakon 11. kolovoza 2015. dopušteni, a da je ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje*, jednoglasno, da nije došlo do povrede članka 2. Konvencije u procesnom aspektu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 25. siječnja 2018. u skladu s člankom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Linos-Alexandre Sicilianos
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i člankom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje suca Wojtyczeka prilaže se ovoj presudi.

L.A.S.
A.C.

DJELOMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUCA WOJTYCZEKA

Po mom mišljenju, zahtjev u ovom predmetu nije dopušten. Ubojstva koja se istražuju dogodila su se prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku. Konvencija se ne bi trebala retroaktivno primjenjivati na činjenice koje prethode stupanju Konvencije na snagu u odnosu na tuženu državu. Svoje stajalište o ovome pitanju detaljno sam objasnio u svojim izdvojenim mišljenjima priloženima presudama u predmetima *Janowiec i drugi protiv Rusije* ([VV], br. 55508/07 i 29520/09, ECHR 2013.), *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* ([VV], br. 10865/09 i dva druga predmeta, ESLJP 2014.).

© 2018 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.

PRILOG
POPIS PODNOSITELJA

Br.	Ime PREZIME	Datum rođenja	Mjesto stanovanja
1.	Milica MILIĆ	3.2.1945.	Concord, Sjedinjene Američke Države
2.	Nada JURAŠIN	8.9.1968.	Dobrinci, Srbija
3.	Zoran MILIĆ	18.1.1975.	Dobrinci, Srbija
4.	Vera ŠUMAKOVIĆ	22.03.1966.	Beograd, Srbija